

Jezus, jodendom en Israël zijn onopgeefbaar verbonden.

Jan Offringa wil de specifieke plek die Israël nu heeft voor kerk en theologie schrappen (Trouw 14-9) Hij stelt dat "we moeten loskomen van de verwarring over de onopgeefbare verbondenheid met het volk Israël". Die term is te vaag en bovendien onnodig omdat het christendom geen voortzetting is van het jodendom. Dus vervang de speciale Israëlzondag door een zondag over de verwantschap met verschillende religies en zet in op de strijd tegen antisemitisme.

Misschien heeft hij een punt. De term 'onopgeefbaar verbonden' heeft vanaf het begin voor verwarring gezorgd. Maar de oplossing die hij biedt maakt de verwarring alleen maar groter. Met het schrappen van de status aparte van Israël gooit hij het kind met het badwater weg. Want waarom strijden tegen antisemitisme als de kerk niets met Israël te maken heeft? En als onduidelijk is "wie tot het volk Israël hoort" hoe weten we dan jodenhaat te herkennen in de steeds weer nieuwe vormen waarin het zich manifesteert?

De verwarring wordt nog groter als Offringa zegt: "de weg naar God gaat niet via de Thora maar via Jezus". Maar Jezus is niet uit de lucht komen vallen! Zijn hele boodschap is doordrenkt van Thora. Dat was zijn wereld en die van de rabbijnse discussie over de interpretatie. Wie dat negeert, laat Jezus buikspreken. Het komt gevaarlijk dicht in de buurt van Marcions opvatting die in de tweede eeuw de bijbel wilde zuiveren van joodse elementen, want de wrede God van het Oude Testament kon onmogelijk dezelfde zijn als de God van Jezus zijn in het Nieuwe Testament. Dus schrappen dat 'Oude Testament'! Daarin kreeg hij de kerk niet mee en dat horen we Offringa ook niet beweren. Ook de vroege kerk beseftte al: als je de tak afzaagt van de stam waaruit ze gevoed wordt, sterft die tak onherroepelijk af.

Na de Tweede Wereldoorlog heeft de kerk zich vast voorgenomen om afstand te nemen van haar beladen anti-Joodse kerkgeschiedenis. Maar die heldere koers is nooit stevig verankerd in alle facetten van het kerk-zijn. Het begin was hoopvol. Een hele generatie theologen en gemeenteleden werd bijgeschoold in kennis over jodendom en er werd aarzelend toenadering gezocht tot de Joodse gemeenschap. Maar die urgentie verdween toen fusies en bezuinigingen zich aandienen. De verwarring sloeg pas echt toe toen de kerk zich op het gladde ijs begaf van het politieke conflict in het Midden-Oosten. Eigenlijk is de keuze voor de kerk heel simpel. Of we gaan onafhankelijk van Israël verder, dan kunnen we die speciale verbondenheid inderdaad opgeven. En ook het 'Oude Testament'. Ofwel we erkennen dat Jezus, jodendom en Israël onopgeefbaar verbonden zijn. Dan ligt daar het ijkpunt van waaruit de kerk vervolgens haar eigen weg kiest. Alleen met voldoende kennis van jodendom en de betekenis van Israël daarin zullen christenen eraan ontkomen om "het jodendom in te kapselen in hun eigen denken." Het is niet aan ons om te bepalen wie er tot het volk Israël hoort en op welk deel van het land Israël de Joden recht hebben. En al helemaal niet om in het uiterst ingewikkelde politieke conflict partij te kiezen en voorbij te gaan aan het feit dat de Palestijnen niet alleen slachtoffer zijn, maar ook onderdeel van het breed Arabische/ islamitische gedachtengoed dat Israël van de kaart geveegd moet worden.

Wat we nodig hebben is helderheid. Natuurlijk hebben we een relatie met meer religies, maar die is anders van aard. Jezus was nu eenmaal geen moslim of boeddhist.

Marja van den Beld